

הכ"ל
1936

הקבלה הנבואית

רבי אברהם אבולעפיה .

לפניה יסטוריה של הקבלה הנבואית יש עוד פרק קטן. איש שקבלתו ממש (קבלת אבולעפיה וידוע שהיה מורו אלא שלא נשתמר ממנו כמעט כלום: רבי ברוך שלח צבור תוגרמי, יש פרוש לספר יצירה (כ"י) שאבולעפיה מזכיר כפרוש רבו; ודבריו בדרך גמטריה נוטריקון ותמורה, "גנת" (האגוז). היה שיך לחוג שעסק בהשגה מסטית של השמות הקדושים לפי שלש דרכי הקבלה האלה. אמנם רב הדברים אסורים לדעתו מלבוא בכתב. במקום אחד הוא אומר: "ואני אומר לכתב ואינני רשאי". כל המאמר קשה להלמו; תלוי בפתרון גמטריאות כל הקבל הנבואית היתה קימת כבר בחוגים בספרד שאולי היו מושפעים מן המזרח; יש מגע בדרכי המסטיקאים המוסלמים והקבלה הנבואית הזאת.

אברהם אבולעפיה, שאמנם המקובלים הכירו אותו היטיב ועשו העתקות רבות של ספריו על ההתבוננות, נודע לחקירה באמצע המאה האחרונה על ידי מ.ה. לנדאור, שלא הספיק לכתב, רק אחרי מותו המציאו נירות והדפיסו אותם (Literaturbl. d. Oriens 1895 32.6) הוא העמיד את דמות אבולעפיה במרכז כי הוא חדש את החדוש לומר שאבולעפיה הוא מחבר הזהר. (2) ילינק הדפיס אגרת של אבולעפיה בגנזי חכמת הקבלה תרי"ג; ואגרת שניה בחוברת Philosophia a. Kabb. על יחס הפילוסופיה והקבלה שלו "אגרת שבע נתיבות התורה". (3) בבית המדרש כרך 3 חלקים מספור חייו הכתוב על ידי עצמו. (4) בעטרת צבי ספר האות; (5) ג. שלום כתבי יד בקבלה, עמוד 24-30, 225-230. (6) שטינשניידר כתבי יד במינכן 141-147 פרושי אבולעפיה לספרי הנבואה שלו. — ברנפלד בספר דעת אלהים

נכשל בהרבה כי הצטרף גם הוא לדעה שיט לו יד בחבור .
הזהר ; וכתב עליו גינצג, שהוא גנב חשוב הגונב בחוסר
בושה ומעתיק מלה במלה דברי אחרים, אשכל כרך 5 . -
אבולעפיה הוא המקובל היחיד כמעט שאנו יודעים

הרבה על תולדותיו והוא דמות אשית שלמה הידועה לבו.
הוא אדם המדבר על עצמו ואפשר להעמיד דמותו מתוך עדויותיו
שהרי עדויות אחרות כמעט שאין לנו. התשובה של שלמה בן
אדרת נגדו אבדה ; וכן כל שאר העדויות ההיסטוריות ; אבל
יש לנו דבר חשוב : המאמר "שערי צדק" של תלמיד בלתי ידוע
שמענין על ידי מה שנמצא בו חלק אוטוביוגרפי ; ויש
כתבי יד מלבד הכתב יד האחד שהשמיטו דוקא את החלק ההוא
מתוך ההרגשה שלא הוגן לבעל קבלה לכתב בספר דברים כאלה
שעברו על נפשו.

נפנה לדברי אבולעפיה עצמו. הוא דבר על עצמו באחד המקומות
החשובים שנדפס על ידי ילינק מספר אוצר עדן גנוז.
אברהם בן שמואל אבולעפיה נולד בשנת 5000 (1240)
בסאראגוסה ; ועודו תינוק עברו הוריו טרם הגמלו לעיר
טודלה. שם גדל וקבל חנוך "ואחל לקרא מקרא עם פרוש
והדקדוק... ואוסיף עוד ללמד קצת משנה וקצת תלמוד".
הוא רחוק להיות מבעלי ההוראה. כבן 18 שנה היה יתום ;
כבן 20 הלך לארץ ישראל. ודעתו היתה ללכת לנהר סמבטיון
"ולא יכולתי לעבר בדרך עקו" מפני המלחמות. עזב את ארץ
ישראל ושב דרך יוון ששם נשא אשה. אחר כך הוא קופץ
בתאורו ; ההמשך הוא של לאחר כמעט 20 שנה. כנראה היה
ביוון זמן ארוך, כי הוא יודע יונית. אחר כך שב לספרד
ועסק בלמוד הפילוסופיה. אבל גם באיטליה ישב שנים אחדות
ולמד אצל רבי הלל פילוסופיה "נמתקה לי מאד... עד
שלמדתי מורה נבוכים פעמים רבות". קרוב לשער שרבי הלל
הוא רבי הלל מוירונה בעל ספר "תגמולי הנפש" מגדולי

המימוניסטים. בספרד התחיל כנראה לעסק בקבלה, למד כמה דברים מפי תלמידי הרמב"ן. בשנת 1270 עסק והתעמק בספר יצירה; הוא מספר שלמד אז בהיותו בן 30 שנה "שנים-עשר פרושים לספר יצירה וכולם עדין מבחוץ". ראה עוד את פרושו של אברהם אבן עזרא "שרובו פילוסופיה וקצתו כדרכי קבלה". על אחד הפרושים הוא אומר: "פרושו מעולה מכל הפרושים, מגומטר, מנוטרק, מצורף ומומר עם כל דרכיו". נראה שבבירצלונה בא בקשרים עם האנשים המהווים את הפריהיסטוריה של הקבלה הנבואית אנשים כגון רבי יעקב הכהן, רבי ברוך שליח צבור מוגרמי, וכנראה נודעו לו אז גם ספרי חסידי אשכנז, אלא שהוא גלה בספריהם אלה דרך להבנתם הפסיכולוגית. כשאנו פותחים אותם (למשל פרושו של רבי אליעזר מוורמס על התפילות) רואים שאמנם כלם נותנים המונים של גמטריאות אבל אין אנו יודעים מתוך מקור ראשון מה בעצם חשבו בצרפם צרופים, אם זה משחק רוחני או שמא יש מאחוריהם איזה כוונה מיוחדת, תכן נפשי ידוע, וזה נעשה מובן ומוסבר שבעתים בספרי אבולעפיה; ונראה שבא בדברים לא רק עם ספריהם אלא גם לאנשים שהיו שיכים לקבלה האשכנזית והושפע מהם מאד; אלא שהוסיף אליהם את ההסבר הסאורטית לתורת הגמטריאות והצרופים הללו. ומתוך התעסקותו בחוגים מצומצמים של בעלי קבלה אקסטאטית קרה לו מה שהוא מעיד עליו שבשנת 1271 זכה לנבואה כלומר לאקסטאזה הראשונה שבה "הוציא את שכלו מן הכח אל הפעל" השלם ונקשר עם הכח האלהי. "ואתחיל לכתב ספרים מהם ספרי נבואה ותחי רוחי בלבי". 15 שנה אחרי התחלת הנבואה כתב את הדברים האלה והוא מודה שרוח הנבואה בו מעורבת עם שגיונות ודמיונות אבל כמובן מעיד שידע את הדרך האמתית גם בשנים הראשונות. ומכיון שזכה לרוח הנבואה הלביש את כל קבלתו רוח נבואית

וקרא אותה בנצוד לקבלה הרבנית בשם "קבלה נבואית"
או "דרך ספר יצירה" או "דרך השמות". לאחר שנתעוררה בו
רוח הנבואה עבר כנראה שלש שנים ממקום למקום להפיץ את
דעותיו ולעורר אנשים שיעסקו בספר יצירה לפי המסודות שלו.
בספרו "אוצר עדן גנוז" הוא מתאר את דרכיו ונותן את שמות
האנשים שלמד אותם; בברצלונה "שנים", אחד זקן", בבורגוס
שנים... משה צינפא שהוא רבי משה מבורגוס, בקסטיליה יוסף
ג'יקטיליה שהיה בחור צעיר כשבא במגע אתו. ספר "גנת האגוז"
נתחבר בשנת 1274 בהיות ג'יקטיליה בן 26 שנה, וכלו בדרך
אבולעפיה. אחר כך שנה ג'יקטיליה את דרכו וכל פעולתו
הספרותית איננה לפי דרכי אבולעפיה כי אם בדרכי ספר הזהר
ורואים יפה כמה רחוקים הכוונות שאין כמעט קשר ביניהם
עד שקשה להבין שג'יקטיליה כתב גם את גנת האגוז וגם את
יתר הספרים שהם תחת השפעת הזהר - או שהוא עצמו שיך לחוג
הכנת הזהר. - אחר כך יצא אבולעפיה לאיטליה וליוון לפי
צווי השם ללכת לגלות ונדד משנת 1274 עד מותו. רב הימים
היה כנראה באיטליה וביחוד בסקיליה. בפטרס בשנת 1279 חבר
את הספר הראשון מספרי הנבואה. עד 1282 חבר כשבעה ספרי
נבואה שהלכו לאבוד; רק הפרושים שהוא עצמו פרש להם נשתמרו
בידינו. בשנת 1279 היה ב *Capua* ושם היו לו תלמידים שלמד
אותם מורה נבוכים ועליהם הוא מספר דברים מעניינים; רואים
כמה הוא טיפוס אמוציונלי נוטה להתלהב ולמאס באנשים ביד
קלה. חבר שם פרוש מסטי על מורה נבוכים והתלהב בהקדמה
על התלמידים האלה "אבני השוהם". אבל כנראה לא הצליחו
ולאחר שלש שנים הוא כותב עליהם: "... בגיפונון ... ושם
נתחברו אל רזיאל ארבעה תלמידים ריקי לבב נשתוממו ומתמהמו
ולא נפלא רזיאל מהם... גם למדתי מורה נבוכים במקומות
הרבה לארבעה במקרה ויצאו לתרבות רעה.. " מה פרוש תרבות
רעה זו? בספר גן נעול (1289) פרוש לספר יצירה הוא אומר

שיש דרכי צרוף ותמורה של שקר. נראה שבזמן כבר הגיעו אנשים בדרך קבלתו לדרך מינות להתנצר ("בצלו יסבתי...:צלבו) ויתכן שתלמידים אלה יצאו לדרך מינות זו. מן השנים הללו שהוא מעיד שהיה משוגע מנבואתו לא נשארו עדויות מבחוץ. ספריו משנת 1279 ואילך שלא נשתמרו אינם ספרי נבואה כדרך ס' ישעיה אלא מיני ארופציות של צרופי שמות וגמטריאות המורות על גלוי השם וסוד האלהות אבל לא בדרך ישרה כי אם ברמזים. נמצא פרושו לשבעה ספרי הנבואה. הפרוש שנתחבר בשנת 1282 נשאר בכתב יד. מתוכו נכר שהוא רומז רמזים בלתי מובנים והכל בדרכי "גנת". לתוך פרושיו שלשל כמה דברים הנוגעים לחיו. אנו רואים שמיד עם תחילת הופעתו בתור נביא נמצאו רודפים אותו על יהירות מיוחדת זו שאדם אומר שרוח הנבואה בו גם מחוץ לארץ ישראל. הרי פלוגתא היא אם חדוש הנבואה אפשרי רק בשיבת ישראל לא"י. אבל שיטתו איננה מקושרת כלל בשאלות אלה, כי אם המעשה הפנימי של התקשרות עם השכל הפועל יכול להתרחש בכל מקום. גרשו אותו מכמה מקומות, היה בזוי ומטולטל ביניהם. אם הסתפק בדרכי הנבואה או אם הרחיק לכת לומר שהוא משיח לא ברור כל צרכו. אנו יודעים שבשנות 1280 בערך פנו אנשים מפלרמו (רבי אחיטוב) אל הרשב"א בשאלה אם הוא משיח. אם זה נכון, הוא המקובל הראשון לפני גרוש ספרד שהכריז דבר זה על עצמו. בדרך כלל האפוקליפטיקה איננה תנועה של קבלה דוקא מכל שכן שבעלי הקבלה לא באו לקבע להם עטרה שאיננה הולמת להם. הרי אם נכון הדבר, הוא יוצא מן הכלל, דבר שאינו מן הנמנע באשר השקפתו רחוקה מהשקפת המקובלים. המקובל יותר ממה שהוא מעוניין בידיעת הדברים האחרונים מעוניין בדברים הראשונים; ההתחלה יותר חשובה לו מאשר התוצאות. נקודת הכבד אצלו בפרוצס של שיבה ולא בהתקפה. לכן לא בנקל תצטרף עמדה של השתערויות והעפלה אל מטרה סופית לעמדה אחרת יסודית של שיבה

לשרשים; ויש שהמקובלים חשבו ששיבה למקורות יש בה משום גאולה אבל ברור שגאולה זו אין בה אותו המומנט המיוחד של האפוקליפטיקה, של קטסטרופות ופורעניות של הקץ; חשבו גם על זה אבל מחשבתם בנקודה זו איננה פרודוקטיבית, נשארת בגדר המסורה ואיננה מתקשרת עם מבנה עולמם העקרי והתקשרותם המיוסדת על ההתבוננות ועומדת בנגוד נפשי אל ההשתערו של האפוקליפטיקה. והרי קבלתו של אבולעפיה איננה מיוסדת על השיבה למקורות ומעשה בראשית כי אם יש אתה השתערו לתפס את המבצר המסטי של הנשמה; קבלתו מביטה לפניו ולא לאחור. לכן אם עדות זו נכונה אפשר להבין זאת מתוך המערכת הנפשית המיוחדת הקובעת את תהלוכותיו. ענו עליו שהוא משיח המעורר אנשים ללכת אחריהם ורצה להוביל אותם לא"י; והרשב"א ענה באגרת (שאיננה בידינו) שבה התנגד לאבולעפיה אובטל אותו תכלית הבטול. הרשב"א הוא גדול תלמידי הרמב"ן, הולך בדרך הקבלה הקונטמפלטיבית הרואה את עקרי הדברים בשיבה לשרשי מעשה בראשית ודן את אבולעפיה מתוך קנה המדה של מקובל בעל הכוון ההוא. הוא אומר עליו: זה אדם שלא למד קבלה אמיתית אלא מזויפת והוא נוכל... - אבל קשה להוכיח שחשב את עצמו למשיח. בספריו אין דבר מפורש שיקבע לעצמו מעלה משיחית, אלא הם מלאים תביעת מעלת הנבואה והתעמולה שכל אדם יכול להפך לנביא ושהוא יכול להראות את הדרך. מתוך קריאת ספריו קשה לקבל את ההשערה הזאת. הוא ישר בדרך כלל, אמנט הפכפך אבל לא שקרן. בכל זאת, יש בספר הנבואה היחיד שנשאר לנו דברים שאפשר להבין ככה. ועוד יש דבר אחד שיש אתו כדי ללמד תביעה משיחית וזוהי ההרפתקה המוזרה עם האפיפיור Nicolaus III שהוא מספר אותה בפרושו לספר עדות (graete Hou. f. g. w.) הוא "הולך לפני האפיפיור לדבר אתו בשם יהדות כלל". והנה: הרמב"ן מביא בוכחו עם Fra Paolo שיש למשיח תפקיד אחד (דבר שלא נזכר במקום אחר) הוא צריך ללכת בשליחות לאפיפיור

ארכיון וינס
1947

לאמר לו "שלח את עמי", "ואז יהיה בא" (רמב"ן), כלומר בזה אחד הסימנים שהוא המשיח. כאן יש קשר. אלהים עורר את אבולעפיה בברצלונה ללכת לאפיפיור ולדבר אתו בשם יהדות; כאלו סימן שבאותה שעה חשב את עצמו כמשיח. (החוקרים פרשו לא נכון: שרצה לגיר אותו). יתכן שבאותה שעה היתה שאיפה משיחית בנפשו אלא שאחר כך נשתכחה. על כל פנים היו זמנים שהנבואה העבירה אותו לשטח זה של תביעות משיחיות. - אחר כך הלך משם וניצול מידי הכמרים וראה בזה נס גדול; אפשר שמכאן ואילך הסתפק להיות נביא. כל ספרי נבואתו מסכימים בדעה שהמשיח יתגלה בשנת 1290; סימן ששנה את דעותיו, כי ספריו הראשונים קבעו את שנת 1250 ואפשר שאז חשב על עצמו להתגלות. - הרדיפות שרדפו אותו נזכרו אצלו בהרבה ספרים. נראה שאולי בעקבות אגרת הרשב"א היה צריך להסתלק מסקיליה. התלמידים הרבים שהיו לו שם: רופאים, מתפלספים, לא יכלו להגין עליו והוא ברח לאי *Cambrino*, חי זמן מה באיים וחבר 1288 "ספר האות", היחיד מבין ספרי הנבואה שלו שנשאר ונדפס (ילינק), והוא נכתב בנקוד ובטעמים מקצתו כתוב בצרוף ולא מובן כלל. בספרים האלה לא הופיע אף פעם בשם אבולעפיה, אלא יש לו רשימה של שמות אחרים: רוניאל בן שמואל, רואיאל, אפסיאל בן זכריהו. לאחר שנת 1291 שבה חבר ספר גדול נעלמו עקבותיו, ואין אנו יודעים מה נעשה לו ומתי מת. רק משנת 1270 עד 1291 יודעים ממנו. - יש בידינו מספר הגון של ספריו (חבר לפי עדותו "26 בחכמה זאת ו22 ספרי נבואה") אחדים לא נשתמרו אבל אנו יודעים את שמותיהם. ראשית הספרים שאני יודע את שנת חבורם:

1) מפתח רעיון, נתחבר לפני 1279 (Vatikan) מסטיקה של לשון.

2) גט השמורת, 1279, נקרא בשם זה מפני שבו הוא נותן גט

לכל השמות המזויפים שאיך בהם חכמה. הוא הספר הראשון של

קבלה.

(3) חיי הנפש, 1279, "אלה הם סודות מורה נבוכים". התפאר שמצא את הסוד האמתי של מורה נבוכים בענין כונת הרמב"ם בסדר הפרקים "סדר את הספר על פי כונה סודית; מי שיודע את הענינים בעומקם ידע להשיב פרקי זה הספר מקצתם אל מקצתם". עד היום איננו יודעים את הסוד; יש שהוציאו באנאליזות אזוריקה שלמה של הרמב"ם; יהודה קופמן טאוריה פנטאיסטית. הראשון שהתחיל בזה הוא אבולעפיה החושב שאותם הסודות הם הקו האמתי באזוריקה ההיא שהרמב"ם רומז עליו. איננו מן הנמנע שהרמב"ם חשב דברים שרק רמז אותם אף על פי שאפשר לפרש את דבריו באופן פשטני יותר.

(4) סתרי תורה, אותו הספר - רק בעבוד מרחיב. הוא רוצה להראות שהקבלה הנבואית ודברי מורה נבוכים אינם סותרים זה את זה. עד 30 כתבי יד יש מספר זה.

(5) חיי העולם הבא, 1280, הוא מן החשובים ביותר בקבלה בכלל. לא בא בדפוס כי הוא מכיל דברים שלא רצו שכל אדם מן ההמון יכול לגשת אליהם ואל הקדש פנימה.

6 - 12: ספרי הנבואה שכתב בין 1279 ו 1282 באיטליה: ספר הישר, ספר החיים, ספר העדות, ספר הברית או הברית החדשה, ספר איש אדם, ספר מליץ, ספר ההפטרות וחותם ההפטרות. אלה לא נשתמרו.

(13) פרושו לספר הנבואה, נקרא בכתב יד אחד מצרף לשכל.

דרך זו לחבר ספר ופרושו נהוג בספרות הערבית ביחוד המססית.

(14) ספר אוצר עדן גנוז, 1285, Messina.

(15) ספר אור השכל, אף הוא אחד מהחשובים בספרי הקבלה שלו. השפעתו נכרת על התפתחות המקצועות המדיטטיביים בקבלה. נכתב בצורה שיטתית בעשרה חלקים והקונטרסט בולט בין ההזיה הדמיונית וצורתו הפקחית והקרירה.

(16) שומר מצוה על ברכת כהנים.

(17) ספר גן נעול, פרושו לספר יצירה, 1289, הוא היחיד

שנדפס מפני שמקובל אחד מן "הגנבים החשובים" הכניס את

כל הספר לתוף ספרו והוסיף עליו פרושים; הוא בעל ספר הפליאה, ספרדי מהמחצית השנייה של המאה 14; כתב ספר גדול שנדפס בשנת 1784 על ידי החסידים; גנבה ספרותית שאין דוגמתה, מוזאיק מכמה וכמה ספרים שהוסיף עליהם טאוריה משלו, דברים חשובים וקיצוניים. הכניס גם את ספר גן נעול בלי הזכרת שמו והשמיט את כל הדברים המורים על המחבר. הוא עצמו כתב בשם אחד התנאים. הספר הזה אינו פרוש ממש של ספר יצירה אלא הכנסת דברים גדולים לתוך הפרוש והוא מצטין על ידי רמזיו בעניני הנצרות. טענו שהיה נוצרי נסתר ביחוד לנדאור חשב שאבולעפיה בא כדי למזג יהדות ונצרות בשטח מסטי ולשם זה חבר גם את ספריו וגם את הזהר עד שהשכיל לנדאור לומר שכמה דברים טעונים תרגום לארמית כדי שיופיעו כדברי הזהר. אין כל זה נכון.

(18) סתרי תורה על החומש אוסתר תורה בדרך מפתחות: מפתח החכמות (נמצא), השמות (נמצא), הקרבנות (לא נמצא), הספירות (כתב יד יחידי מצאתי במילאנו), התוכחה (כתב יד Oxford) 1289. *Mexine*

(19) ספר הארת, 1288, היחיד בין ספרי הנבואה שנשתמר ונדפס

(20) אמרי שפר, 1291, כתבי יד רבים.

שאר הספרים קשה לקבוע את זמן חבורם:

(21) נר אלהים.

(22) האגרת וזאת ליהודה, תשובה נגד גדופיו של הרשב"א, (ילינק גנזי חכמה וקבלה).

(23) שבע נתיבות התורה (ילינק *Philos. u. Kabbala*)

(24) מצרף לכסף וכור לזהב, על השם בן 42 אותיות (לונדון).

(25) כתב יד בפאריס בלי שם על ספר יצירה.

(26) ספר החשק (*Mexine*) נכתב בשביל תלמידיו, נתגלה לפני זמן

קצר (New-York).

(27) פרוש הנקוד על פי הקבלה. הוא נוסח שונה של החלק השלי

של גנת אגוז של תלמידו ג'יקטיליה. או שאבולעפיה חבר אותו ותלמידו חבר את ספרו על יסוד שלמד אצלו, או להפך שג'יקטיליה חבר אותו והוא מצא חן בעיני רבו והוא עבד אותו ועשה קצור ממנו.

(28) סוד הצרופים (Brid. Mus.)

29 על הצרוף (פאריס).

(30) בלי שם. — ועוד ספר אחד שידוע בשמו "ספר פרס".

פעולתו עשירה ואפשר לעמד ממנה על פרצופו. —

הקבלה שלו איננה חדשה, אלא שהוא נותן לה בטוי

יותר שלם ומקיף מאשר לפניו או אחריו.

הדעה העקרית שלו היא: "התרת קשרי החותמות": נשמת האדם ~~ע~~

נעולה בחותמות כלומר היא קבועה במסגרת החיים הטבעיים

וחיה מתוך ציור הצורות הטבעיות המוטבעות בה. החיים הנור-

מאליים שאין השגת דברים אלהיים אתם באים מזה שהיא מופבלת

בגבול מסוים ונפעלת על ידי הפעלויות טבעיות. ~~א~~ ~~א~~

וקשה לעבר מכאן להסתכלות בדברים האלהיים, בצורות הטהורות

האלהיות. הרי האוביקט הקונקרטי יש לו הוראה משלו וקשה

להסיר מלב האדם כשהוא רוצה להסתכל בדברים העליונים את

השפעת הפרעה שיש לאוביקט במשקל משלו. על כן יש צורך

— כדי שיוכל האדם להשתחרר — למצא שטח של התבוננות שאין

בו הפרעה ומניעה מצד המשקל המיוחד של הדברים הטבעיים.

הנשמה נחתמה, אבל ברור שיש מתחת לחותמות אלו איזה שטף

אחר של חיי הנשמה ואם יצליח להתיר את קשרי החותמות הרי

יפתח ויתגלה מעין חדש לנשמה שבו ישפע עליה אור האלהות.

המעין הזה הוא מעין שפע השכל הפועל או שפע האצילות

והחיים האלהיים, שאדם יכול להתקשר בהם מתוך הליכה בדרך

זו, אלא הכל תלוי בהתרת החותמות הללו. נביח שהוא מסיר

אותם פתאם בלי הכנה ראויה הרי הוא מסכן את נפשו. דעה

זו כללית היא אצל כל המקובלים: יש סכנה בהתקשרות ליסוד

האלהי בלי הכנה; יתכן שהחיים החדשים האלה ישטפו אותו

עד שיתבלבל, יתכן שימות מתוך שטפון זה או ישתגע. הנבון צריך לבקש דרך לפתיחת החותמות שאין אתה טכנה לעצם מבוקשו. יש צרך בטכניקה המדריכה אותו; ודרך זו להסרתם, לפתוח השטח התחתני והעלתו לשטח התודעה נמצאת לדעתו במה שהוא קורא "חכמת הצרוף", שהיא התכן המדעי של הקבלה הנבואית שלו. במשל נועז הוא משה אותה לחכמת ההגיון שבלעדיה ילך האדם אחרי טעויות "וישנה חכמת ההגיון הפנימית", וחוקיות מיוחדת לאמת האלהות, היא חכמת הצרוף המלמדת את האדם להרגיל את נפשו בציורים נפשיים טהורים בלתי טבעיים, הבוחרת לעצמה אובייקט שאין אתו צורות טבעיות ושעשויה ללמד את האדם כיצד יטביע על נפשו ציורים רוחניים אלה. הנושא המבוקש של ההתבוננות יכול להיות רק אחד: האותיות, במלה אחרת: הנושא האמתי האחרון שאדם יכול ללמד בו את דרכי התהלכה בדברים פנימיים הוא השם האלהי; בו יכול ללמד למלא את נפשו ציוריו שאין אתם הפרעה מאיזה תכן טבעי חיצוני; ובהתבוננות בשם כתכלית אחרונה קשורה בחכמת האותיות בכלל, שהשם הוא הפרי האחרון של חכמה זו. הלשון והאלמנטים שלה הם עולם של צורות שיש בהן כדי לשמש מעבר מהתחושה החיצונית לתחושה המסתית. עולם זה קיים בשלשה שטחים: הנכתב, הנבטא, הנחשב, כנגד שלשה שטחים של חיי האדם. הנכתב או ה"מכתב" כמו שהוא אומר זהו הדבר החיצוני ביותר, הגלוי הקונקרטי ביותר שדברים רוחניים יכולים לקבל; הוא כנגד גוף האדם. המבטא, כללות הדברים שאדם מבטא, כנגד 22 האותיות הנבטאות, והם כנגד רוח האדם. הדברים הרוחניים מתגלים במבטא. המתבוננן יכול להעביר את המכתב לדבור חיצוני או פנימי. אבל למעלה עומדת מדרגת המחשב כללות אותיות המחשבה כנגד השכל שבאדם; והן נחקקות באופן טהור בשכל בלבד. עוברים מהקונקרטיזציה שיש בספר ודבור לספר הפנימי של המחשבה. אלה הם שלשה

הספרים של היצירה ספר וספור. - החשוב בחכמת הצורף
הוא שבה לומדים לעסק בצרופים כאלה אשה לכאורה אין אתם
הוראה קונקרטיה אלא הוראה רוחנית אלהית. אדם לומד לצרף
את האותיות בנשמתו, לעשות אותן נושא למחשבה לא טבעית
לחרות על ידי "גלגולי האותיות" צרופים ידועים בנשמתו
שאינן אתם הוראה קונקרטיה ועל ידי זה הוא מריק את נשמתו
לאט מהנושאים הטבעיים הממלאים אותה. ובחפז הקשרים של
השמות הקדושים עם פרטי האותיות יש שלאחר תרגול פועלים
צרופים ידועים בנשמתו ע'נ'ג מיוחד ונחקקים בו. ולאט הוא
יכול למצא תכן רוחני ואבסולוטי בצרופים כאלה שאינם מורים
על שום דבר. ואם הגיע לכך הרי הוא בדרך המובילה למטרה;
השיג צורות קבועות בנשמתו שהן אלהיות (ה') גדלות ומראות
חיות. ומי שהוא מרגיל את עצמו בדרך זאת, בחכמת הצורף
ומשתמש באותיות כנושא למדיטאציה מסודרת הוא מגיע להתייר
את החותמות שמתחתם נגנזים החיים האלהיים שבנשמה. אם לאט
לאט מעוברת נשמתו מהשם ומכיון שהצורה הטהורה כבר קבועה
בו יש שגם השפע הקשור בשם יתגלה ויתגבר. ולפתע פתאם
יוסרו המנעולים ויעמד בעולם הצורות שאינן מופשטות עוד
אלא נתמלאו שפע אלהי; וזוהי מדרגת הנבואה שבה מתקשרים
עם השכל הפועל. אבולעפיה מודה שלא רק המסטיקה היא פעולת
השכל הפועל כי אם גם הפילוסופיה. גם הפילוסופיה יש אתה
הפרעת הצורות הקונקרטיה, גם היא עושה מדיטאציה ידועה,
אלא סטח יותר עמוק הוא שנפתח על ידי המסטיקה. הן משלימות
זו את זו. אדם משיג התקשרות זו בשכל הפועל ורוח הקדש
כשהוא נכנס לעסק במעשה בתרגילים קבועים והוא יכול להעיד
על סוד האלהות כאחד הנביאים הראשונים. ברור שהתקשרות
זו היא אקסטאזה, ויש לו כמה מלים קבלתיות ואחרות להורות
עליה: אדם נכנס לסוד המלבוש; הוא לובש את השם; נביא כזה
הרי הוא יודע את סוד האלהות. אבולעפיה איננו נרתע

מלהשתמש לגבי אדם זה כלומר לדידו ביחס של זהוּי בין
איש זה ובין מה שנשפע לתוכו. במקומות רבים הוא משתמש
בבטוי התלמודי (לגבי מסטרון) "שמו כשם רבו" על איש כזה.
כלומר מתגלה לאדם מנהיג רוחני המלמד אותו וישנו יחס של
זהוּי מסתורית ביניהם ויותר מזה בין האדם והאל. אבולעפיה
מרבה להשתמש בפורמולות קיצוניות כדרך הסופים האומרים
"אני הוא והוא אני". בפרושיו הוא מבאר בצורה זהירה יותר
ומפרש פורמולות קיצוניות של נבואתו בדרך שאין בהן כוון
קיצוני כזה. על כל פנים הוא רואה את זהוּי האדם עם כח
שכלי אלהי המתלבש בצורת מנהיג רוחני שאדם מתערב באפן
מסתורי עם מציאותו. זהו המדע הנבואי שרצה לבסס וללמד
במרץ בלתי שכח, והוא עשה רשם והצליח לבאר לנו את
הדרכים האפשרויות של התבוננות ביהדות בצורה שלמה.
מה שהנוצרים עשו מתוך התבוננות ביסורי ישוע וכדומה עשה
היהודי על ידי מסודה שאינה מצויה אצל הנוצרים (אבל אצל
הערבים): בהסתכלות שמות ואותיות קדושות.
השאלה המתעוררת למראה טאוריה רציונאליה זו של תורת
האקסטאזה: מהו החדוש ומה מקום ההשפעה המסטית הזרה.
אין ספק שאבולעפיה ידע את כתבי חסידי אשכנז, הוא מביא
את רבי אליעזר מוורמס; והיה יכול להוציא משם את דרך
ה"גנה". ואין גם ספק שמקובלים בעלי הלך רוח חזיוני
ידועים לו כמו ברוך טוגרמי. אבל השאלה עוד מה יחסיו
למסטיקה הערבית, לסופיות. רוצה אני להראות מה אפשר
ליהודי אפילו שלא קרא בספריהם לדעת עליהם. אין אמנם
דברים שלמים על המסטיקה הזאת בימי הביניים אבל יש דברים
שאיש כמו אבולעפיה יכול היה לקרא ובטוח שקרא בספריהם
שמצויים דוקא בברצלוֹנה ששם נשפע עליו רוח הנבואה.
תלמידו בעל ספר "שערי צדק" אפילו מדבר על הסופים, הוא
אומר שמיני ההשתפכות הם שלשה: המונית, פילוסופית,

קבלתית, וההמוניה היא דרך הסופים: "שמעתי שדרכו בה פרושי הישמעאלים... מסירים מצורת נפשם כל הצורות הטבעיות... נקרא מתיקה. " זהו תאור די מדויק של ה ^{مخبر} (הענין הידוע ביותר: אזכרת השם الله); ; אלא שהוא מוצא חסרון בדבר, שחסר היסוד התורני; מסטיקה זו היא מופקרת פראית. אבולעפיה אינו מזכיר אותם אבל משתמש במושגים טאין ספק כי הם מחקים מונחים סופיים. הריהו אוהב לקבל את הטוב ממי שאמרו, להשתמש במונחים נוצריים או מוסלמיים ולמלא אותם תכן אחר לגמרי. הוא משתמש למשל בטרמינולוגיה של השלוש הנוצרי עד שלנדאור חשב אותו לנוצרי שכלתני; ואין הדבר כך; השלוש הוא אצלו האדם בהתקשרותו עם השכל הפועל. וכן הדבר בענין הסופיות: את הפרוצס העקרי בקבלתו הוא קורא אזכרה (זכר). עצם הדעה של עלית הצורות ועבור הנפש היה יכול להודע לו גם על ידי מקורות עבריים, המקור היותר ברור הוא העבוד העברי של "מאזני צדק" של גזאלי על תורת המוסר, תורגם בברצלונה על ידי אברהם בר היסדאי בתחילת המאה 13, שהרבה לתרגם ספרים אסקטיים סופיים. ספר זה נפוץ מאד, בו תאור של עניני הסופים, שהשפיעו על כמה מקובלים. כדוגמה כיצד הם משתקפים אצל בעל התכונה והספירות: ספר מאירת עינים של רבי יצחק מעכו (ילינב. Beitr. z. Gesch. d. Kabb. II) "... התדבקות... יזכה לסוד ההשתוות, ויזכה לסוד ההתבודדות... וזה לרוח הקדש. " סולם עליה של ערכים מסטיים ברורה. מושג ההשתוות דוגמה טיפוסית של ערכי המסטיקה המסלמית שמקורם באידיאלים של ה ^{كبرياء} שעשו רשם כל כך גדול על התקופה ההלניסטית והשפיעו מאד על הסופים אלא שהשתמשו באידיאלים האלה לענין האקסטאזה. ההשתוות זוהי מדת ה ^{كبرياء} גם בקבלה; היא עוברת את כל ספרי המוסר של המקובלים ונכנסה אפילו לתוך ספר קבלי המתאר את סולם האקסטאזה עד שצרף המחבר את תורת ההשתוות לדרכו של אבולעפיה

מדברי תלמידו נראה כי צד הטאוריה הסופית לובשת לבוש קבלתי שהוא לבוש אבולעפיה. אבולעפיה עצמו איננו מכחיש שהתעניין בדתות אחרות. לא רק ספריו מעידים על כך כי אם נשארה בידינו עדות בספר מפתח החכמות על קשריו עם מסטיקאים לא יהודיים. במקום אחד כשהוא מדבר על שלשת הדרכים בהבנת חכמה ותורה הוא אומר: "... ודברו עמי בסוד..." היה לו וכוח עם גוי על סודות התורה והוא אומר: "... וקבעתי בלבו חץ חשק ידיעת יהוה..." - המסטיקה של אבולעפיה היא יהודית מן הצד הטכני אבל בין-לאומית מן הצד הפנימי; פרצופו הוא פרצוף של סופי יהודי ותורתו כעין יהוד של הלך רוח בתורת ההתפעלות הסופית, אלא שמצא את נקודות המגע בין עניני חסידי אשכנז ובין שאיפות אלו שנעשו אחדים בידי. בהלך רוח כזה איננו מתחמק לגמרי מהערכה כללית של הקבלה והפילוסופיה. דעתו על יחס הפילוסופיה והקבלה מתונה מאד. הוא לפי כל עמדתו היסודית מסביר פנים לעיון הפילוסופי, "מפתח החכמות". "אין הקבלה מכחשת מה שגלתה החכמה והפילוסופיה." הקבלה היא הגדה יותר דקה וחכמה יותר עמוקה מן החכמה המושגת בשכל החמרי. לכן הן אחיות ואין ביניהן סתירה. ב"מפתח הספירות": "שלשה דברים צריכים לאדם: הגוף צריך רופא הגופות, הנפש צריכה רופא הנפשות (חכמה ומתפלסף) והשכל צריך מניע ומעורר פנימי (הוא המנהיג הרוחני) לפתח לו השערים הסגורים לפניו בסוד אמיתת הספירות והשמות, שהבריות השכלית היא השגת מדת התפארת." הקבלה היא רופא השכל, ואמנם לדעתו יש דרכים רבות בלמודי הקבלה. יש שבדרך כלל אדם לומד מפי מורה מבחוץ אבל אבולעפיה חושב (בנגוד לרמב"ן) שיש גם אפשרות שאדם ילמד קבלה מבפנים, למשל מתוך ספריו הוא שבהכ מפתח החכמה הפנימית. לדעתו די לאיש כזה (הממלא את דרישותיו מצד הכנה רוחנית) בלמוד מתבונן של ספר "אמרי שפר" כדי להכנס לאותו תהליך רוחני של התרת הקשרים הנפשיים שבהם

תלויה פתיחת השערים האלה יים. מתוך זה ברור שאין לו גם
יחס של התנגדות לקבלת הספירות אף על פי שאין עמדתו
קבועה בזה. דעתו על קבלת הרמב"ן וחבריו לפי שנהוגה בזמנו
מהססת מעמדה חיובית עד לבקרת של עמדתם מנקודת ראות
עלאית אקסטאטית ובקרת בתורת הספרות עצמה. מתקבל הלשם
שבדרך התפתחות התרחק יותר ויותר מעניני קבלת הספירות
ונשאר בתחום חכמת הצרוף החדשה שלו. כמה פעמים הוא טבקר ~~את~~
אותם על תפיסתם החיצונית את עניני האלהות. יש שהוא טוען
נגדם (אגרת לרבי יהודה שלמך): "רצו לברח מאמונת השלוש
ועשרוהו..". כאן דעתו שהוא הוא הראשון המבאר את דברי
הקבלה על בוריה ושחבר ספרים ברורים בדרך קבלת הספירות.
באגרת זו הוא נותן תאור של תורת הספירות שמתוכו נכר שהוא
רוצה להפריש הפרש ברור בין אין טוף ועשר ספירותיו. אין
לדעתו האל מתעצם בספירות כי הוא למעלה מהן, אלא הוא סופר
הספירות. "והוא אשר נסע את האילן משרשו ועד פריו אבל איננו
עצמו האילן לא השרש ולא הפרי". הקשר שישנו בין אדם ואל
הוא קשר המתקשר על ידי הספירות שהן כחות נאצלים מן האל.
אותו השכל הפועל שהאדם מתיחד על ידו עם האלהות הוא כח
הספירות. עשר הספירות נקראות בספר גן נעול "עמקי השכל
הפועל". אדם הזוכה להתקשרות עם השכל הפועל נכנס למעמקים
שהם הספירות; אבל הוא עדין רחוק מזהוי אמת בעצם האלהות.
אמנם בטוי סיאיסטי זה לסוד היחוד וההתפעלות איננו היחיד
בספריו. יש מקומות שבהם הוא מביא את רעיונותיו בצורה יותר
קיצונית, ויש שהוא מזהה בכל זאת הספירות עם האל ומדגיש
שעצמותו הן והן עצמו. על כל פנים ברור שהוא מתנגד הכלית
הנגוד להבנה של קבלת הספירות שאיננה רואה בה אלא למוד
בלבד שאין אתם התבוננות והסתכלות. את ספר מצרף לכסף
כתב נגד טעותו של תלמיד שהאמין בספירות "ושאין לנו
בידיעתם כי אם קריאת שם בכל ספירה בלבד ולא ציור כלל".
והי קבלה מזויפת לדעתו. ספירות שאינן תחנות של

ההתבוננות הנמשית ואינן משמשות שלבים בסולם העליות אינן כלום. תורת הספירות אף היא דרך מעשית לחנוך המסמי של האדם, הן נושאים של חקיקה בלב האדם עד שנעשים דברים נאליים ומעבר לדברים העליונים ולא קריאת שם בלבד. הוא הופך את קבלת הספירות לדרכו בעשותו לתהונות בדרך ההתבוננות; אבל מתוך הבנה זו הריהו מעריך את תורתן הערכה חיובית לגמרי. כך בספר גן נעול. אבל מסגר אמרי שפר הוא מבקר את דרכי המקובלים אשר אינם יודעים בעצם מה הספירות אלא דרך האותיות מספיקה להם; כעין בקרת אינטנסיבית לתורת הספירות אבל בכמה מקומות הוא משתמש בהן ממש כדרך מקובלי גרונה. - אדם העולה להתקשרות עם השכל המועל הריהו מתקשר עם האלהות. אבולעפיה איננו קובע אם זאת התקשרות ברצון בלבד או התקשרות סובקספציאלית שבה נזדהה ביחוד פנסאיסטי כדרך הסופים. הוא שומר את לשונו מאד בזה. העקר הוא אצלו עצם האקסטאזה ולא בבאור מהותה ועד כמה מגיע תהליך הזהוי של האדם עם האל. יש שהוא עומד על זה שמצד הלמוד טוב הוא לתמיד להתחיל בלמוד הקבלה מדרך עשר הספירות ולעבר רק לאחר כך לדרך השניה העמוקה יותר, דרך כ"ב האותיות וחכמת צרופן. ענין הספירות מקושר גם הוא במרוצם הספירה שתופסת מקום בחכמת הצרוף, ולא בזנבם נקראת הספירה הראשונה "מחשבה", שהריהו מנה שהגמטריה של "ספירה היא "מחשבה". את החכמה החדשה של הצרוף הוא קורא "מרכבה" (מרכיב אותיות) ומדמה אותה לחכמת ההגיון. ודמיון אחר ויפה יש לו: הוא מדמה אותה למוזיקה. מה שהמוזיקה בעולם הקולות זהו הצרוף בעולם האותיות. בספר גן נעול הוא מביא את הדבר: "... עתה אבאר לך איך הוא הצרוף". מהות המדיטציה כמוזיקה של המחשבה, תנועה הרמונית של המחשבה. למוד דרכי המחשבה ההרמונית יעורר באדם הרגשה מיוחדת מהדברים העליונים כשם שהמוזיקה מבטאה סודות ההרגשה. - יש לו ספרי למוד שלמים על הסכניקה

של הצרוף. אלא שהוא אומר שבספרים רק מותר לתת את החלק
החיצוני ואסור ללמד באריכות את חכמת נקודי השמות. הלא יש
לעבר מהדברים הנכתבים לדברים הנבטאים ומהם לנחשבים. יש
צרך לדעת את סוד הנקוד אבל אסור להביא אותו בשלמות בספר,
אלא רק בתורה שבעל פה. בכל זאת הוא מביא בספר "אור השכל"
פרטים רבים על חכמת הנקוד שבחכמת הצרוף. רואים מתוך ספרי
הלמוד שיש לו דרך הקרובה מאד לדרכי הסופים והמסטיקאים
ההודיים. יש בחכמת הצרוף לפי פרטיה טכניקה שלמה של הנשימה.
כל חכמות המדיטציה הידועות לנו מקושרות בהדרכה ידועה של
נשימת האדם, כיצד ומתי לנשם. ידוע שהראשונים שהתחילו בזה
היו בני הודו. הם פתחו חכמה שלמה נעלמה (Yoga) לעורר
באדם כחות השלטון על מקורות גנוזים בתוך מבנה גופו
ולהשתלט מתוך מרכזים ידועים שבעצבים (שם גרים האלקים) על
כל הנמצאים. מהודו נתפשטו דברים אלה כנראה בתקופה ההלניסטית-
סית לגנוסטיקאים ומהם לסופים. והם נמצאים באריכות ובסדור
גדול אצל אבולעפיה מקושרים עם חכמת המבטא של השם יהוה וכו'
ובדרך נס נמצאו דברים ידועים אפילו בדפוס: כי משה קורדוברו
הכניס חלק מספר אור השכל (בשער פרטי השמות) לפרדס רימונים
בשם המוטעה "ספר הנקוד", ובו הוא מעתיק פרק ארוך על
הנשימה בשעת המדיטציה בשמות הקדושים. (וגם אצל ילינק ^(Phil. u. Kall. 40312))
אבולעפיה אומר שעולם האותיות הנפתח בחכמת הצרוף הוא
עולם הבא האמתי שהרי נגזר שמו מלשון ביאת העולם: עלמא
דאתי, פרושו עולם האותיות. וחכמת הצרוף איננה מוגבלת
בשטח הלשון העברית, הריהיא חכמה יסודית המחפשת^ש יסודות
כל לשון. משעוסק בה לא די לו בלשון העברית אלא ראוי לו
לדעת גם את חכמת הלשונות האחרות, מכיון שכלם נולדו בשעת
בלבול מתוך העברית הקדומה; ומכיון שישנם סודות המובנים
דוקא מתוך הלשונות הלועזיות טוב לדעת 70 לשונות כביכול,
ובעקר רומית ויונית. מכאן הוא נותן אטימולוגיות רבות,

למשל dominus מלשון daemonicus. אדם העוסק בחכמה זו צריך להרגיל את עצמו "להתיך את כל הלשונות אל לשון הקדש". - חכמת הצרוף איננה עוד אידנטית עם הנבואה; היא הקבלה הנבואית העולה על הקבלה השכלית אבל עדין אין זאת נבואה, אלא היא "התחלת הכנסת הנבואה". הוא חושב שכדאי לאדם ללכת בדרכים מסודרות והוא מונה את סלם העליה של השכל מהפשטות אל הנבואה: שלש מדרגות עקריות (ב"סוד ידיעת המשיח") (1) חכם, (2) מבין, (3) דעתן; כלומר מטפיזיקאי, מקובל, גנוסטיקאי; ואדם שהשיג לדעת ממי שהתלהב נקרא "מורה", "על היות שמו כשם רבו", מפני שנכנס לזהוי עם השכל הפועל המלמד אותו, עד שאפשר לומר עליו "שהוא רבו ורבו הוא", ו"הוא הוא". יש גם שדרגות אלו מתחלקות יותר: לשבע דרכים בסולם העליה: (1) הפשט הנקי, דרך הכרת האותיות; (2) הפשט המעמיק, דרך התלמוד; (3) הגדת הקריאה על צד הדרשות, האגדה (מלשון נגד = משך, משיכת הלבבות); (4) כלל המשלים והחידות, האלגוריה שבה מתחילים יחידי סגולה להבדל מההמון. כל הדרכים האלה משותפות לכל האומות. (5) דרכי הקבלות, חכמת הספירות, הסודות, התורה וכו'; (6) הקבלה האמתית, חכמת הצרוף; (7) עטרת כל הדרכים, קדש הקדשים ראוי לנביאים לבדם, מעלת הנבואה. דרך זו אסור למסר אותה בספרים. תכן האקסטאזה והתנהגות האדם בפרטים אינם ניתנים, שהרי האקסטאזה שהוא שואף אליה איננה רק ענין של בטול החושים אלא היא רציונאלית כלומר שהאדם ידע שהוא נמצא בה. עם כל מה שמתרחש לא אובד ממנו השכל הטהור והוא עדין נעשה שליט ברוחו. האקסטאזה היהודית היא תערובת של אלמנטים רציונאליים ואירציונאליים ולכן היא ירושה יפה של האקסטאזה של הרמב"ם. כאן באה העתקת המאמר על "הדרך" בספר חיי עולם הבא".

המאמר הזה מתאים מאד לאוטוביוגרפיה של התלמיד אלא שהוא

בצורה אוביקטיבית. הוא מדבר על שאלת ההדרכה וקבלת התלמידים. מתוך ספר חיי עולם הבא הגמטריה דבר סתר = צרוף, סוף תהך ראש. העתקה מתאור האקסטאזה בספר "סלם העליה" של רבי יהודה אלבוטיני, מחבר בירושלים אחרי ג'תש"ספרד. - ענין האש הפנימי. בהזכרת השמות מפעיל האדם את האברים, כי שולטת אות על כל אבר (לפי ספר יצירה); אם הוא תועה בקריאת האותיות היה ניתק האבר ההוא "שיזהיר לא לקבל מום. לכן גומר השם בן 72 אותיות בשם מום. צרוף זה איננו חדוש שלו, יתכן שבא כבר מחסידי אשכנז. הדעה על הסכנות הגופניות משותפת לרב בעלי האקסטאזה, וישנן אזהרות מרובות על זה. -

היחס של אבולעפיה למאגיה. הוא מצטין ביחס שלילי לקבלה המעשית. קבלתו היא מעשית, היא מלמדת את האדם להשתמש במעשה בכחות האלהיים, אבל אין קבלה מעשית זו של הפעלת האדם אידנטית עם המאגיה ולא טוב לערבבן. אף על פי כן לא יכול להיות ספק שדרכיו בהרבה אידנטיות עם דרכי הקבלה המאגית ואין פלא שאחריו, ביחוד במאה 14 נתפתחה חכמת הצרוף שלו עד כדי מזיגה מרחיקה לכת עם המאגיה הכשופית. אבל הוא מבדיל תמיד בין הדברים שלו ובין שמוש הצרוף לשם השגת דברים חיצוניים, השרו ענינו הוא פנימי. בספר הצרוף הוא מעתיק סגולה מתוך כתב יד לשם כשוף מיני ואומר שמצא זאת בספר שאיננו רוצה להזכיר את שמו והוא מבזה את הדבר. תכלית הבזיון. אמנם הוא איננו מכחיש שיש צד ראי במאגיה, והוא מביא דברים של טאורגיה. אבל הוא מקלל תלמיד שהשתמש בפעולות שלמד קדם לשם דברים חיצוניים. - הוא מונה ארבע חכמות נסתרות מאגיות כנגד ארבעה היסודות: (1) כנגד העפר: הגיאומנטיה, (2) המים: הידרומנטיה "כדי להשיג נבואות המצוירות במים", (3) האויר: אַערוֹמנטיה, חכמת השדים הצריכה קטרת ודם, לכן אסורה בשמוש, (4) האש: פירוֹמנטיה "חכמת השמות אשר הם אש בוערת" והיא המאגיה המעבר למגיה האמתית

של השמות הקדושים (בשעה שחכמת האויר עוסקת בשדים).
הפילוסופים מכחישים את שתיהן, את חכמת האש הכחישו מפני
שלא נסו אותה. - הקצור דעתו שלילית והוא מעוניין להבדיל
בין המאגיה הקדושה בדרכים טהורות ובין המאגיה האסורה
המשתמשת בדברים חמריים. הטכניקה בעצם קרובה, גם לבעלי
המאגיה יש מין התבוננות ומדיטציה. -

בענין האלהות דעתו כדעת הרמב"ם, אלא שהוא מפרש
בדרך מסטית, למשל פרוש מסטי של הנבדלות: האל הוא "הנבדל
המבדיל בין הדברים"; פרוש אימננטיסטי קיצוני. -

דעתו בענין חדוש העולם וקדמותו היא שמבחינת
הקבלה הנבואית הפרופלמה איננה מענינת. רק דבר אחד חשוב:
השלמת עצמו של הצדיק. מה שמשלים את האדם יש לו עינטרס
דתי אבל "מה לו אם העולם קדמון או חדש"; "מה שישלימהו
הוא ענין השמות". זהו פרגמטיסם דתי. בכל זאת הוא נותן
וכוח ארוך על השאלה ואומר שיש שלוש כתות בין המקובלים
בענין זה. 1) העולם מחודש מעת היותו בכח הספירות, הוא
קרוי מחודש אבל הוא קדמון בעצם הווייתו הכללי.

2) העולם "קדמון בכח ומחודש בפועל", "ושתיהן תועות באמת" -
אמונתו לפי הכת השלישית: "העולם קרוי מחודש מצד היותו
נברא וקרוי קדמון מצד שאיננו נברא כשאר הדברים".

הוא חושב שיש דימנזיה זמנית בלתי רגילה, זמן מושכל
(בנגוד לזמננו שהוא פרטי) ובו נברא העולם, אבל מצד הזמן
שלנו קדמון הוא, זהו התרוץ. - אבל בדרך כלל כל השאלה
איננה מענינת כי היא איננה מוסיפה להתפתחות שלמות האדם.
הפרגמטיסם הזה הוא מן הסימנים המובהקים ביותר שלו.
הספקולציה משמשת רק מעבר למעשה הפנימי של הקונסטמציה.